

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

Інститут математики, економіки і механіки

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

Дипломна робота

бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: «ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАДІБНОСТІ ЯК
ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ВІКОВИЙ АСПЕКТ»

«PSYCHOLOGICAL FEATURES OF GREED AS THE PROPERTIES OF THE
INDIVIDUAL: THE AGE ASPECT»

Виконав студент 4 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.030102 - «Психологія»

Дячок Владислав Володимирович

Керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри
соціальної і прикладної психології,

Коваль Ганна Шаміліївна

Рецензент: доктор психологічних наук, професор кафедри
диференціальної і спеціальної психології,

Родіна Наталія Володимирівна

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 29.05.2017 р.

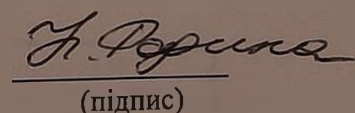
Захищено на засіданні ДЕК № 8
протокол № 50 від 25.06.2017 р.
Оцінка Відм. 1 А 195
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Подшивалкіна В.І.

Голова ДЕК

(підпис)

Родіна Н.В.

ш/к 593 598

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЯ ЖАДІБНОСТІ ТА ЇЇ ВІКОВИЙ АСПЕКТ.....	6
1.1. Основні поняття концепту «жадібність».....	6
1.2. Базові підходи до вивчення концепту «жадібність».....	8
1.3. Вплив вікових особливостей на розвиток особистості.....	12
Висновки по першому розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ ЖАДІБНОСТІ ЯК ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ВІКОВИЙ АСПЕКТ.....	23
2.1. Організація та методи дослідження.....	23
2.2. Психологічні особливості проявів жадібності в період юності.....	27
2.3. Психологічні особливості проявів жадібності в період «третього віку».....	32
2.4. Аналіз психологічних особливостей проявів жадібності: віковий аспект.....	37
Висновки по другому розділу.....	45
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

У зв'язку з подіями, що відбуваються в країні, а саме соціально-економічними реформами, розвитком економіко-політичних і міжнародних відносин, а також нестабільною ситуацією в економіці, виникає необхідність вивчення різноманітних психологічних особливостей як осіб юних, так і осіб похилого віку, серед яких така неоднозначна властивість людей як жадібність.

Історично склалося, що людина живе в суспільстві, вчиться у ньому або працює, так або інакше з ним взаємодіє. Суспільство віками розвивалося і удосконалювалося, створювалися нові закони, що регулюють взаємовідносини між людьми. У суспільстві завжди мали місце різні особистості, які не хотіли або не могли дотримуватися тих або інших законів, що призводило до їх ізоляції. Також варто відмітити деякі особистісні особливості, які неприйнятні у суспільстві, і, маючи деякі з них, індивід, швидше за все, буде ізгоєм. Серед них нетактовність, вульгарність, дволикість, заздрісність, жадібність і пожадливість.

Соціально-економічна трансформація українського суспільства впливає на життя сучасної людини і сприяє розвитку різних якостей особи, які стають засобом подолання складних життєвих ситуацій. Необхідність ефективно розподіляти свої фізичні і матеріальні ресурси в ситуації невизначеності і кризи може привести до скупості і пожадливості і формування такої риси особистості як жадібність.

Оскільки жадібність як властивість особистості стала детально вивчатися лише з другої половини ХХ століття, багато сфер, які пов'язані з багатоаспектністю цієї властивості ще не досліджені в достатній мірі.

У широкому сенсі вивченням проблеми жадібності займалися такі видатні зарубіжні дослідники, як А. Адлер, Г. Крекелс, Е. Фромм, К. Хорні, М. Кляйн, М. Панделаре, С. Лонг, та багато інших.

Окремі аспекти цієї проблеми висвітлені в роботах вітчизняних дослідників. Дослідженнями жадібності займалися А. Купрейченко, А.

Журавльов, В. Менделєвіч, В. Мясіщев, І. Резвова, М. Семенов, та інші. Так, згідно С. Московічі, жадібність, як бажання володіти грошима або речами, народжується в повсякденному житті в ході міжособистісної комунікації. А І. Ільїн стверджує, що жадібність - всього лише психологічна захисна реакція, що оберігає від марнотратства. При цьому, питання вікового аспекту у дослідженнях жадібності вивчено недостатньо.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю більш детального вивчення саме вікового аспекту формування та причин жадібності у особистості. А також у виявленні різних психологічних особливостей, мотивів та індивідуальних варіацій людської поведінки, що впливають на формування жадібності у двох соціальних груп різного віку.

Мета дослідження - виявити психологічні особливості жадібності як особливості особистості в різних вікових групах.

Об'єкт дослідження - психологічні особливості особистості.

Предмет дослідження - психологічні особливості жадібності, як властивості особистості: віковий аспект.

Завдання дослідження :

1. Провести теоретичний огляд понять і підходів до вивчення концепту «жадібність» та вікових особливостей розвитку особистості.

2. Виявити індивідуально-психологічні особливості проявів жадібності у період юності.

3. Виявити індивідуально-психологічні особливості проявів жадібності у період «третього віку».

4. Встановити особливості та значення вікового аспекту у проявах жадібності осіб різного віку.

Методи і база дослідження. У роботі використовувалися методи аналізу і синтезу літературних джерел й психодіагностичні методи, розраховані на вивчення особливостей особистості: 1.Методика портретних виборів Л.Сонді; 2. Особистісний опитувальник Г. Айзенка; 3. Тест «Індекс задоволеності життям» , адаптація Н.В. Паніної; 4. Тест на діагностику ступеня задоволеності

потреб А. Маслоу; 5. Опитувальник РСК (рівень суб'єктивного контролю) Дж. Роттера.

Емпіричний матеріал оброблявся за допомогою методів математичної статистики.

Етапи дослідження. Дослідження складалося з 3 етапів.

На першому етапі виявлена проблема дослідження; вивчені та проаналізовані літературні джерела з даної проблеми. Здійснено теоретичний аналіз проблеми дослідження. На другому етапі проведена психодіагностика досліджуваних осіб. На третьому етапі був проведений аналіз зібраних емпіричних даних та були зроблені відповідні висновки.

База дослідження. Дослідження проводилося на базі ОНУ імені. І. І. Мечникова, факультету психології. Вибірку склали 25 студентів 1-4-их курсів, обох статей, віком від 17 до 25 років. А також базою були ЗОСШ №2, НВК №4 ім. В'ячеслава Чорновола, АШГ №3, ПК «Дружба» м. Южне. Вибірку склали 25 працівників закладів, віком від 49 до 76 років.

Апробація роботи. Результати дослідження були викладені та обговорювались на студентській конференції ОНУ імені . І.І. Мечникова 27.04.17.

Структура і об'єм роботи. Загальний об'єм тексту - 47 сторінок. Робота містить вступ, 2 розділи, 4 таблиці, 14 рисунків, висновки до розділів, загальний висновок та додатки. Список використаних першоджерел складає 48 літературних джерел науково – методичного та періодичного характеру.

ВИСНОВКИ

Реалізація поставленої мети і вирішення завдань дослідження дали можливість отримати теоретичні та емпіричні результати, розгляд яких дозволяє зробити наступні висновки:

1. На підставі аналізу існуючих теоретичних підходів нами проведено теоретичний огляд понять і підходів до вивчення концепту «жадібність» та вікових особливостей розвитку особистості. Концепт «жадібність» вивчали багато вчених різних шкіл.

На сьогоднішній день психологами досліджені різні аспекти жадібності. Досі немає єдиного визначення терміна «жадібність», а так само, цілісної теорії виникнення жадібності. У світській концепції, жадібність характеризує непомірне бажання придбати або мати більше, ніж треба. Міра непомірності пов'язана з неможливістю контролювати "бажання" після отримання бажаного, коли споживи усунені. Структура жадібності особистості, як цілісний соціально-психологічний феномен, залишається малодослідженою областю та потребує широкого психологічного аналізу.

Формування жадібності реалізується в сфері соціальних взаємин, вперше виникають в сім'ї, а потім розширюються в міру включення дитини в різні соціальні групи. У процесі соціальної взаємодії одна людина виступає суб'єктом по відношенню до другого тоді, коли проявивши свою активність, своєю діяльністю здійснює дієві перетворення в особистості іншого, його життєвої ситуації.

Жадібність визначається як риса характеру людини тісно пов'язана з емоційною сферою, яка виражається в постійному нездоровому прагненні надмірно задовольняти свої потреби. Також жадібність залежить від соціальних умов життя людини, суб'єктивний сенс яких розкривається в уявленнях певної соціальної групи.

Відзначимо, що в даний час неможливо достовірно визначити, які саме соціальні, психологічні і фізіологічні чинники формування жадібності, так як одні й ті ж фактори, впливаючи на людей з різними психологічними

особливостями, можуть привести до формування як конструктивного, так і деструктивного ставлення до матеріальних благ.

Таким чином, психологами виявлений зв'язок між соціально-психологічними характеристиками особистості, віком, гендером і жадібністю. Також цей феномен часто досліджують у взаємозв'язку з рівнем доходу людей.

2. У процесі емпіричного дослідження виявлено, що серед молоді більшість вважає що, важливі події в їх житті є результатом їх власних дій, якими вони можуть керувати, і, таким чином, відчують свою власну відповідальність за ці події і за те, як складається їхнє життя в цілому. Виявлено, що 88% студентів має високий рівень суб'єктивного контролю над будь-якими значущими ситуаціями.

У більшості студентів виявлений низький рівень задоволеності потреб у безпеці, що свідчить про бажання молоді забезпечити собі майбутнє, зміцнити своє становище, уникати неприємностей.

Таким чином, проведене дослідження особливостей проявів жадібності у студентському віці дозволяє зробити висновок, що у 48% респондентів цього віку характерні прояви жадібності, при цьому у 16% студентів прояв жадібності вкрай високий, у 12% - високий, у 20% - середній.

3. У процесі емпіричного дослідження виявлено, що людям старшого віку більш властива помірна інтроверсія. У більшості респондентів «третього віку» характерний досить виражений нейротизм. Так за результатами дослідження за методикою Л. Сонді, відмітимо, що у 56% осіб третього віку виявлено прояви жадібності, при цьому у 12% прояв жадібності вкрай високий, у 20% - високий, у 24% - середній.

Зазначимо, що більшість осіб «третього віку» незадоволені власним рівнем життя. Для осіб старшого віку більш характерним є високий рівень потреби у самоствердженні. Вони бажають домогтися визнання і поваги, підвищувати рівень майстерності і компетентності, забезпечити собі становище, вплив.

Також слід зазначити, що високий рівень суб'єктивного контролю над будь-якими значущими ситуаціями властивий 84% особам даної вікової групи. При цьому вважають себе добрими, незалежними, рішучими, справедливими, здібними, дружелюбними, чесними, самостійними, незворушними.

4. Вирішуючи основну задачу дослідження, ми встановили особливості та значення вікового аспекту у проявах жадібності осіб різного віку.

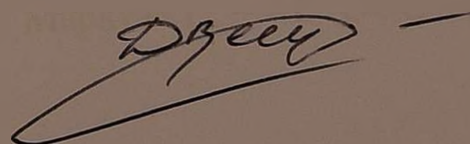
Розрахувавши середні значення за даними вибірками, відмітимо, що в середньому до жадібності більш схильні особи «третього віку».

Результати кореляції проявів жадібності та шкалою інтернальності в області невдач свідчить про незначний зв'язок між даними групами. Так, людина, яка схильна приписувати відповідальність за власні невдачі іншим людям, або вважати ці події результатом невезіння є більш схильною для жадібності, що особливо характерне для осіб «третього віку».

За обома віковими група спостерігається пряма залежність між екстраверсією та проявами жадібності, що особливо простежується у молодих людей. Так, чим більш відкрита молода людина, тим менш вона схильна до проявів жадібності. Крім того, чим більш виражений нейротизм у молодих людей тим більш схильні вони до проявів жадібності. З людьми «третього віку» спостерігається така ж залежність, проте ступінь її прояву значно менший.

Отже, передумовами формування такої властивості особистості як жадібність є велика кількість різних чинників на всьому етапі розвитку людини.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що виявлені у роботі відмінності причин та формування жадібності у двох вікових груп можуть бути використані психологами або психотерапевтами задля своєчасного запобігання або корекції негативних наслідків жадібності у повсякденному житті з метою поліпшення якості життя для респондентів обох вибірок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова С. Б. Деньги как социальная ценность // Социологические исследования. 2000. - № 7. С. 37- 41.
2. Бреслав Г.М. Ненависть как предмет психологического исследования // Вопросы психологии. 2011. - № 2. - С. 138-148;
3. Дейнека О.С. Экономическая психология. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1999. – 240 с.
4. Загальна психологія: Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2011. – 464 с.
5. Зеличенко А. И. Психология духовности. / А. И. Зеличенко – М.: Изд-во Трансперсонального Института, 1996. – 400 с.
6. Зеньковский В.В. Психология детства. / В.В. Зеньковский – М.: Академия, 2005. – 880 с.
7. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2010. – 576 с.
8. Ильин Е.П. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2013. - 304 с.
9. Ильясов Ф. Н. Терроризм – от социальных оснований до поведения жертв / Ф. Н. Ильясов // Социологические исследования. - №6, - 2007. - С. 78-86.
10. Кляйн М. Зависть и благодарность. Исследование бессознательных источников. Перевод с английского А. Ф. Ускова.— СПб.: Б.С.К., 1997. - 96 с.
11. Коттлер Дж., Браун Р. Психотерапевтическое консультирование. / Дж.Коттлер, Р. Браун — СПб.: Питер, 2011. — 464 с: ил. — (Серия «Золотой фонд психотерапии»).
12. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. / Леонтьев А.Н.- М., 1981. - 584 с.
13. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. Одномірна людина: Дослідження ідеології розвиненого індустріального суспільства / Маркузе Г. – М.: ООО «Вид-во АСТ», 2003. – 526 с.

14. Мельник С. Н. Психология личности / С. Н. Мельник – Владивосток: ТИДОТ ДВГУ, 2004. – 96 с.
15. Менделевич В. Д. Психология девиантного поведения. Учебное пособие. / В. Д. Менделевич - СПб.: Речь, 2005. – 445 с.
16. Москаленко В. Сучасні напрямки досліджень в економічній психології // Соціальна психологія, 2004. - № 3(5). – С. 3-21.
17. Муздыбаев К. Переживание бедности как социальной неудачи: атрибуция ответственности, стратегии совладания и индикаторы депривации / К. Муздыбаев // Социологический журнал. – 2001. - № 1. - С. 5-32.
18. Мясищев В.Н. Психология отношений : избранные психологические труды / В.Н. Мясищев. – Москва : Институт практической психологии ; Воронеж : НПО 'МОДЭК', 1998. – 368 с.
19. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості: монографія / М.Й. Боришевський, О.В. Шевченко, Н.Д. Володарська та ін. За загальною редакцією М.Й. Боришевського. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 200 с.
20. Психотерапия женщин / Под ред. М. Лоуренс, М. Магуир. – СПб.: Питер, 2003. – 208 с.
21. Райзберг Б. А. Психологическая экономика: Учеб. пособие / Б. А. Райзберг. — М. : ИНФРА-М, 2005. — 432 с.
22. Резвова И.Е. Экономическая психология: установки по отношению к деньгам // Ежегодник Российского психологического общества: Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов 25-28 июня 2003 года: В 8 т. СПб.: Изд-во СПб. ун-та, 2003. – Т. 5. – С. 99-103.
23. Семенов М.Ю. Деньги и люди: Психология денег в России. – К.: Изд-во «Простобук», 2011. – 149 с.
24. Семенов М.Ю. Испытание деньгами: В чем состоят отличия в отношении к деньгам обычных и личностно зрелых людей? — LAP LAMBERT Academic Publishing, 2010. – 196 с.

25. Семенов М.Ю. Особенности отношения к деньгам людей с разным уровнем личностной зрелости: Дис...канд. психол. наук. -Ярославль, 2004. – 234 с.
26. Семенов М.Ю. Экономическая психология: Конспект лекций. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2007. – 40 с.
27. Современная психология: Состояние и перспективы исследований: Часть 2: Общая и социальная психология, психология личности и психофизиология, экономическая, организационная и политическая психология: Материалы юбилейной научной конференции ИП РАН, 28 - 29 января 2002 г. - М.: Изд-во «Институт психологи РАН», 2002. - 363 с.
28. Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В.Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2007. – 832 с.
29. Теория и практика глубинной психокоррекции: Шестая авторская школа академика НАПН Украины Т.С. Яценко: сост. В.П. Андрущенко, А.В. Глузман – К.: Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2012. – 226 с.
30. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики : Словник. / М. Г. Тофтул – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с.
31. Фенько А. Б. Психологический анализ отношения москвичей к деньгам // Психологический журнал, 2004. - № 2, т. 25. - С. 40.
32. Фернам А., Аргайл М. Деньги. Психология денег и финансового поведения. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 352 с.
33. Фрейд А. Теория и практика детского психоанализа. Пер. с англ. / А. Фрейд — М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. - 400 с.
34. Фрейд З. Введение в психоанализ. / З.Фрейд. - 2009. - 416 с.
35. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Э. Фромм – Москва; «АСТ», 2006 – 640 с.
36. Хайлбронер Р. Л. Философы от мира сего / Роберт Л. Хайлбронер / пер. с англ. И. Файбисовича. - М. : Издательство КоЛибри, 2008. - 432 с.

37. Хащенко В.А. Психология человека в современном мире. Т. 5. Личность и группа в условиях социальных изменений / В.А. Хащенко; отв. ред. – А.Л. Журавлев. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2009. – 400 с.
38. Хащенко В.А. Психология экономического благополучия / В.А. Хащенко. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2012. – 426 с.
39. Хорни К. Невротическая личность нашего времени / К. Хорни– Москва; «Прогресс-Универс», 1993 – 208 с.
40. Шперлинь А. В. Роль уровня дохода и отношения к деньгам в детерминации субъективного экономического благополучия/А. В. Шперлинь//Вестник Южно-Уральского государственного университета. – 2013. - №1. – С. 58-67
41. Щербатых Ю.В. Психология жадности. Социально-экономические, правовые и общегуманитарные аспекты модернизации российской экономики. / Ю.В. Щербатых - Воронеж: ВФ МГЭИ, 2011. - С. 215-218.
42. Щербатых Ю.В. Семь смертных грехов или психология порока. – М.: АСТ, 2010. – 480 с.
43. Энциклопедия глубинной психологии. Т.IV. Индивидуальная психология. Аналитическая психология: пер. с нем./ Общ. Ред. А.М. Боковой. – М., «Когито-Центр», МГМ, 2004. – 588с.
44. Freud S. Charakter und Analerotik / S. Freud // Psychiatrisch-neurologische Wochenschrift. – 1908. - №9 [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://freudproject.ru/?p=567>
45. Furnham A., Argyle M. The psychology of money. New York: Routledge, 1998. – 121 p
46. Krekels G. Dispositional Greed: Scale Development and Validation / G. Krekels, M. Pandelaere //Advances in Consumer Research. – 2011. - №39. – с.799-800
47. Long S. Greed / S. Long //Psychodynamic Practice. – 2009. - №15. – С. 245-259

48. Tang T. The meaning of money revisited // J. of Organizational Behavior, 1992.- № 13. - P. 197-202.